

4. ERANSKINA: ERRUSIERA, BIELORRUSIERA, UKRAINERA ETA BULGARIERAREN TRANSLITERAZIO OFIZIALEN EGOERA

Errusiera

Errusierazko izenak –eta, oro har, alfabeto zirilikoa erabiltzen duten gainerako hizkuntzen izenak– latindar alfabetora aldatzeko, hainbat transliterazio-sistema daude. Sobietar Errepublika Sozialisten Bata-suna estatu ohiak GOST 16876-71 sistema ofizial bihurtu zuen 1971n, eta Nazio Batuen Erakundeak sistema hori bera onartu zuen 1987an. Dena den, 2002an Errusiak ISO 9 sistema ofizial bihurtu zuen GOST 7.79-2000 izenaz. Nolanahi ere, nazioarteko transliterazio-sistemak, zeinu diakritiko bereziak erabiltzen baitituzte, ez dira errotu ohiko erabileran, eta hizkuntza nagusi gehienetan transkripzio praktikoak erabiltzen dira, hizkuntza bakoitzaren grafiara eta ahoskeraren arabera moldatuak.

Bielorrusiera

Errusierarekin eta, oro har, alfabeto zirilikoa erabiltzen duten gainerako hizkuntzekin gertatzen den bezala, sistema bat baino gehiago dago bielorrusierazko izenak latindar alfabetora aldatzeko⁹. Gainera, Bielorrusian bertan bi sistema ofizial daude: GOST 7.79 sistema (ISO 9 sistema bera da), toponimiarako izan ezik; eta toponimiarako sistema («Инструкция по транслитерации географических названий Республики Беларусь буквами латинского алфавита»: bielorrusierazko izen geografikoak latindar alfabetora transliteratzeko jarraibidea), 2000. urtean onartua; 2007. urtean berrikusia izan zen, eta digrafo batzuk kendu ziren, Nazio Batuen aholkuari jarraituz. Sistema hori da, hain zuzen, Nazio Batuen UNGEGN taldeak aholkatzen duena, baina Nazio Batuek ez dute oraindik ofizialki sistema hori onartu¹⁰.

Nolanahi ere, nazioarteko transliterazio-sistemak, zeinu diakritiko bereziak erabiltzen baitituzte, ez dira errotu ohiko erabileran, eta hizkuntza nagusi gehienetan transkripzio praktikoak erabiltzen dira, hizkuntza bakoitzaren grafiara eta ahoskeraren arabera moldatuak.

Ukrainera

Errusierarekin eta, oro har, alfabeto zirilikoa erabiltzen duten gainerako hizkuntzekin gertatzen den bezala, sistema bat baino gehiago dago ukrainerazko izenak latindar alfabetora aldatzeko. Gainera, bi transliterazio-sistema ofizial daude Ukrainan:

- Ukrainako transliterazio-sistema ofiziala¹¹, 1996an ezarria Ukrainako leku-izenak ukraineratik ingelesera transliteratzeko. Ukrainaren independentzia aurretik –1991– leku-izenak errusieratik aldatzen ziren latindar alfabetora, eta hori aldatzeko ofizial bihurtu zuen Ukrainak bere sistema. Sistema, berez, ingeleserako baino ez da ofiziala, eta Nazio Batuen Erakundeak erabiltzen du, baita estatu batzuen atzerri-zerbitzu ofizialek ere. Sistemak ez du diakritikorik erabiltzen.
- Ukrainako pasaporteetan pertsona-izenak transliterazio-sistema ofiziala, 2007an Ukrainako Ministro Kontseiluak ofizial bihurtua. 1996an leku-izenetarako ofizial bihurtutako sistema bera da. Lehentitako transliterazio-sistema da pasaporteetan ukrainerazko pertsona-izenak ingelesez agerrarazteko. Hala ere, norberak aukera du nahi duen ingelesezko grafia emateko bere izen-deiturei.

Nazioarteko transliterazio-sistemak ez dira errotu hizkuntzetan, zeinu diakritiko bereziak erabiltzen baitituzte, eta hizkuntza nagusi gehienetan transkripzio praktikoak erabiltzen dira, hizkuntza bakoitzaren grafiara eta ahoskerara hurbiltzen direnak.

⁹ Bielorrusiera latindar alfabetoan ere idatzi zen garai batean, baina gaur egun ez da ofiziala.

¹⁰ No romanization system for Byelorussian (Belarusian) has been approved at the United Nations conferences on the standardization of geographical names (REPORT ON THE CURRENT STATUS OF UNITED NATIONS ROMANIZATION SYSTEMS FOR GEOGRAPHICAL NAMES. Compiled by the UNGEGN Working Group on Romanization Systems. Version 3.0, March 2008) (http://www.eki.ee/wgrs/rom2_be.pdf)

¹¹ <http://www.brama.com/art/transliterationu.html> (ukraineraz); <http://www.rada.gov.ua/translit> (ingelesez)

Bulgaria

2007ko urtarrilaren lehenaz geroztik, bulgaria hizkuntza ofiziala da Europar Batasunean. Bulgaria latindar alfabetora aldatzeko, hainbat sistema daude, nazioartekoak (zeinu diakritikoak erabiltzen dituzte) eta hizkuntza bakoitzerako transkripzio praktikoak (zeinu diakritikorik erabiltzen ez dituztenak). Bulgariako estatuak, duela gutxi arte, ez zuen transliterazio-sistema ofizialik. Ikusirik Bulgarian bertan gero eta gehiago erabiltzen zela alfabeto latindarra komunikazio-sistema berrietan (mezu elektronikoak, telefono bidezko mezuak), eta hor zebilen irizpide-aniztasunari kaltegarri irizita, Bulgariako Gobernuak diakritikorik gabeko sistema bat ofizial bihurtu du alfabeto zirilikoz idatzitako bulgaria latindar alfabetora aldatzeko.

Sistema hori 1990eko hamarkadan sortu zuen Bulgariako Zientzia Akademiaren Matematika eta Informatika Institutuko Logika Matematikoko Sailak, eta 1995 erabili zen ofizialki lehen aldiz bulgariarazko Antartikako leku-izenak latindar alfabetora aldatzeko. 2006an, Bulgariako Gobernuak sistema hori onartu eta ofizial bihurtu zuen nortasun-agirietan, errepide-seinaleetan, kale-izenetan, informazio-sistema ofizialetan, datu-baseetan, tokian tokiko webgune ofizialetan eta abarretan erabiltzeko, baita nazioartean erabiltzeko ere. Horretarako, *Bulgaria ulergarria*¹² izeneko programa abian jarri dute, eta 30.000 izen bereziz osatutako datu-base bat sortu dute bulgariarazko izen bereziak latindar alfabetora nola aldatu jakinarazteko (pertsone-izenak eta leku-izenak).

Transliterazio-sistema ofizialak ingelesari begira egin dago, hau da, ingelesaren grafia dago sistemaren oinarrian. Izan ere, ingelesa, gaur egun, *lingua franca* da munduan, eta horren aldeko apustua egin du Bulgariak, kontuan izanik badirela munduan ingeles-hiztunak ez diren milioika hiztun beren hizkuntzak ingeles-grafiaren arabera transkribatuak dituztenak edo ingeles-grafiaren arabera idazten direnak, hala nola Indiakoak edo Afrikako asko. Alde horretatik, ingelesaren grafia gero eta ezagunagoa da beste hizkuntzetako hiztunentzat ere, eta horregatik egin du hautu hori Bulgariako Gobernuak.

Funtsean, sistema ofizialak Estatu Batuetan eta Erresuma Batuan ofiziala den BGN/PCGN sistema bezalakoa da, salbuespen gutxi batzuekin.

Ikusteko dago orain zer gertatuko den hurrengo urteetan hizkuntzaz hizkuntzako transkripzio praktikoekin (hala nola frantsesaren grafia, gaztelaniaren grafia edo alemanaren grafia darabilten sistemekin). Uste izatekoa da Bulgariako Gobernuaren ofizialtasunaren babesarekin sistema ofiziala nagusituz joango dela, baina, gaur egun, eta sistema ofiziala berria dela kontuan izanda, ez da oraindik nabarmen nagusitu. Garbi dago, bestalde, diakritikoak erabiltzen dituzten transliterazio-sistemak ez direla nagusitu masa-komunikabideetan; arlo akademikoan, liburutegien katalogazio-zerbitzuen eta Nazio Batuen mendeko erakundeen barnean baino ez dira erabiltzen.

Bulgariako Gobernuaren sistema ofizialaren araberrako transkripzioa nazioartean nagusituko balitz, euskara ere nazioarteko joerara biltzea komeniko litzateke.

¹² <http://transliteration.mdaar.government.bg/trans.php>

